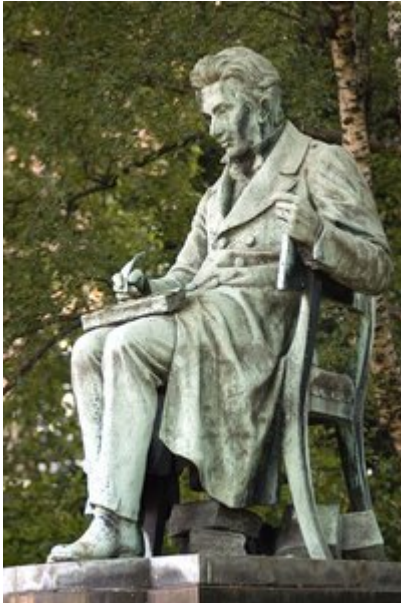

Hvad er eksistensteologi?

Fra <http://www.kristendom.dk/artikel/451829:Indfoering--Hvad-er-eksistensteologi>

Særligt dialektiske teologer af luthersk herkomst, som var inspirerede af Søren Kierkegaard (billedet) og den tyske eksistensfilosof Martin Heidegger, valgte den eksistensteologiske vej.
- Leif Tuxen

Med inspiration fra Søren Kierkegaard mente eksistensteologien, at mennesket først bringes i overensstemmelse med sig selv og Gud, når det hører Guds ord tale til sig og svarer med tro

Eksistensteologi er en variant af den dialektiske teologi, som blev den dominerende strømning i årene før og efter Anden Verdenskrig. Særligt dialektiske teologer af luthersk herkomst, som var inspirerede af Søren Kierkegaard og den tyske eksistensfilosof Martin Heidegger, valgte denne vej.

Grundlaget er, at Guds ord – forkyndelsen af Jesus Kristus – skal høres af den enkelte, som ved at svare med lydlig tro endelig bliver sig selv, Guds skabning.

For at berede vejen for at det moderne menneske kan høre ordet, mente eksistensteologien, at Bibelen skulle oversættes. De antikke forestillinger skulle afmytologiseres, så de blev bragt i overensstemmelse med et moderne verdensbillede. Og den skulle fortolkes eksistentielt, så det moderne menneske kunne finde det rette udgangspunkt for mødet med Jesus Kristus.

Det store opgør

Da den dialektiske teologi brød igennem, i var den på én gang et svar på den kulturkrise, der havde bredt sig i Europa i årene efter Første Verdenskrig. Og et opgør med liberalteologien, der havde været den dominerende teologisk strømning indtil da.

Liberalteologerne mente, at der var en forbindelse mellem Gud og verden gennem etikken, som udsprang i Jesu liv og lære. Denne opfattelse blev direkte udfordret af de dialektiske teologer, der hævdede, at der er en "uendelig kvalitativ forskel" på Gud og menneske. Det vil sige, at skaberen er det helt andet end sin skabning.

Derfor kan mennesket ikke vide eller sige noget om Gud, før han frivilligt og helt uafhængigt åbenbarer sig i Jesus Kristus. Det vil sige taler sit ord *ind* i verden *til* mennesket.

Flere slags dialektisk teologi

Spørgsmålet var så, hvordan dette ord skulle høres. Og her viste der sig en vis splittelse internt mellem foregangsmændene i oprøret imod liberalteologien, som afspejlede de dialektiske teologers forskellige forudsætninger.

Der var lige så mange udgaver af dialektisk teologi, som der var dialektiske teologer, men de kan groft sagt inddeles i to retninger. På den ene side stod schweizere og calvinister som [Karl Barth](#) og Eduard Thurneysen og på den anden side tyske lutheranere som [Rudolf Bultmann](#) og Friedrich Gogarten.

Det var kun modstanden mod det gamle, der forenede dem, og de skiltes efterhånden igen og blev i flere tilfælde uforsonlige modstandere. Det gjaldt ikke mindst i forbindelse med kristendommens forhold til nazismen.

Den personlige eksistens

I årene omkring Første Verdenskrig opstod der en fornyet interesse for [Martin Luther](#), hvor man ikke længere fokuserede på reformatorens rolle som kirkefader, men i stedet på hans personlige religiøse gennembrud. Hans kamp for at vinde sig en nådig Gud midt i angsten.

Også [Søren Kierkegaard](#) havde været optaget af den personlige omvendelse og havde selv stridt en drabelig troskamp. Omtrent 50 år efter sin død blev nu også han "genopdaget", og fik større indflydelse på teologi og filosofi end nogen sinde før.

Ikke mindst gennem den tyske filosof og fænomenolog [Martin Heidegger](#), der med sin analyse af væren og det *værende* (dasein-analysen) lagde grundlaget for den filosofiske eksistentialisme, der før og efter Anden Verdenskrig var den absolutte modefilosofi i Vesteuropa.

Under indtryk af tidens kulturkrise og usikkerhed lånte Heidegger fra Kierkegaard den tanke, at menneskets grundlæggende vilkår er *angsten*. Denne angst for ingenting kan den enkelte kun frigøre sig fra ved at vågne til en selvbevidsthed hvori endelighed og usikkerhed accepteres. Med Kierkegaards ord skal man vove springet ud på de 70.000 favne vand; man skal vove at vælge livet ved at vælge sig selv.

Fra filosofi til teologi

Heidegger var en overgang professor i Marburg, og her blev han kollega og nær ven med Bultmann, som var professor i det Nye testamente. Bultmann gik hurtigt ind på vennens

tankegang og benyttede sig af den i sit teologiske arbejde.

Bultmann mente, at når Gud taler sit ord til verden, så skal det høres som en personlig tiltale. Det betyder, at åbenbaringen ikke er en objektiv størrelse, men at den kun er tilgængelig for den enkelte. Og derfor hersker usikkerheden også i kristendommen i en grad, så den kristne må søge tilflugt i troen, som ikke er hans egen, men Guds gave.

Mennesket bliver altså først et sandt menneske, når det hører Guds ord og svarer på det med tro. Sådan bringes mennesket i overensstemmelse med Gud lige så vel som med sig selv.

Afmytologisering og eksistential tolking

Fordi den menneskelige fornuft ikke er stærk nok til at fastholde Gud og gøre ham objektiv, kommer også det menneskelige sprog til kort i omtalen af ham, mener eksistenteologerne. Det er umuligt at udsige noget om Gud i sig selv, og det er en fejl at tro, at det er det, Bibelen gør, når den beskriver det hin- og det dennesidige som afspejlinger af hinanden.

Bibelen beskriver nemlig ikke en objektiv virkelighed, men er Guds tiltale. Derfor er den heller ikke en fortælling om den historiske Jesus, men selve forkyndelsen (gr.: *kerygma*) af Kristus. Da dette kerygma er formuleret i fortidens religiøse sprog og i overensstemmelse med antikkens verdensbillede, er det nødvendigt at oversætte det, så det bliver tilgængeligt for det moderne menneske.

Det er altså for det første teologiens opgave at *afmytologisere* Bibelen og bringe den i overensstemmelse med det moderne verdensbillede. Og for det andet at fortolke Bibelen eksistentielt ved at finde frem til forfatterens eksistentielle situation, som dermed bliver tilgængelig for læseren. Gennem denne såkaldte *eksistentialinterpretation* bliver nutiden igen bragt på linje med fortiden; den tiltalte bliver ved tiltalen med Kierkegaards ord *samtidig med Jesus*, og hermed får livet dets ultimative mening.

Storhed og fald

I en årrække var eksistensteologien dominerende i den lutherske verden. Ikke mindst i Danmark, hvor de to berømte Århus-teologer P.G. Lindhardt og Johannes Sløk og en del i kredsen omkring bladet Tidehverv, var meget påvirkede af den.

Der rejste sig dog efterhånden kritik fra flere sider. Ikke bare bibelfundamentalisterne stillede sig skeptiske overfor afmytologiseringen, men også en skabelsesteolog som K.E. Løgstrup syntes, at der blev fokuseret for meget på dannelsen af den personlige eksistens og ikke nok på den umiddelbart tilgængelige skabelse.

Og samtidigt forblev Barth på trods af den konfessionelle forskel også for mange danske

teologer den største inspiration. Hans kirkelighed blev foretrukket frem for Bultmanns minimalteologi.

Efterhånden som også den filosofiske eksistentialisme gik af mode, blegnede interessen også for eksistensteologien. Den internationale udvikling efter Anden Verdenskrig med ungdomsoprør, Vietnamkrig og så videre pegede væk fra spekulativt navlepilleri og hen imod en udadrettet socialaktivtisk teologi.

Eksistensteologien havde ikke haft overskud til at være politisk interesseret, nu mente man i stedet, at teologien ikke havde råd til at lade være.